

Николай Лилиев –

130 г. от рождението на нежния поет, с „мечти безплътнобели“

„Поезията е вечна, както е вечна нуждата от идеал, от вяра в живота.“

Николай Лилиев

Николай Лилиев

Николай Лилиев създава поезия, която е безценно богатство за българската литература. Поезия, в която нещата от реалния живот придобиват духовни измерения, а словата звучат като нежна, романтична музика. Творец на най-ефирните и чувствителни стихове, Лилиев завладява читателя с чистата си душевност, деликатност, стремеж към усъвършенстване. У него дори конкретно земното зазвучава с неземно фина мелодия и добива идеална хармония.

Жизнен и творчески път

Николай Михайлов Попиванов / Лилиев / е роден на 26 май 1885 г. в Стара Загора, в семейство на потомствени учители и свещеници, но още от малък остава кръгъл сирак. Нежен, с крехко здраве, той е отгледан от лелите си и расте като болезнено чувствително, затворено, плахо дете. Учи в родния си град, а през 1903 г. завършва Търговската гимназия в Свищов, където научава добре руски, немски и френски език.

Литературните му интереси се проявяват през ученическите години, но тласък за поетическа изява му дава срещата с Димитър Подвързачов през 1903 г.

През есента на 1905 г. Лилиев заминава за Лозана/ Швейцария/, където следва 3 семестъра литература и усъвършенства френския си език. Тук се запознава с творчеството на Ницше, Ибсен, Ширнер, Бодлер.

Поради липса на средства се завръща в България и работи като чиновник. Сприятелява се с Димчо Дебелянов, в близки отношения е с Боян Пенев, Владимир Василев, д-р Кръстев. Активно сътрудничи на сп. „Съвременник“ със стихове и преводи. Тук за пръв път се подписва с псевдонима Николай Лилиев, който му измисля редакторът на списанието Георги Бакалов.

През 1909 г. Лилиев спечелва конкурс и заминава за Париж. Във френската столица той следва търговски науки със стипендия на Министерството на търговията. Подвързачов и Дебелянов публикуват стихотворенията му от Париж в списанията „Съвременник“, „Оса“, „Смях“, „Наш живот“, „Демократически преглед“, „Съвременна мисъл“ и др. В хумористичните издания Лилиев се подписва с псевдонимите Одуванчик, Анонимус, Лилипут.

В Париж, освен френски, поетът учи активно немски и английски език. Животът във френската столица оставя дълбоки следи в развитието му – силно му повлиява творчеството на Маларме, Верлен, Рембо и на Емил Верхарн.

След завръщането си от Париж работи като учител в София, Пловдив и Свищов. По време на Първата световна война е редник и кореспондент.

След Първата световна война работи като специалист по търговски науки и коректор. През 1918 г. излиза първата книга на Лилиев „Птици в нощта“, а през 1921 г. тя е преиздадена. В този

период става сътрудник и съредактор на сп. „Златорог“. През 1922 г. излиза втората книга – „Лунни петна“, в края на 1931 г. – „Стихотворения“. От 1920 г. Лилиев е съредактор и постоянен сътрудник на новосъздаденото литературно списание „Златорог“. От 1921 до 1924 г. работи в библиотеките във Виена и Мюнхен върху подготовката на библиография за българския стопански живот през вековете, като същевременно е кореспондент на списание „Златорог“. В периода 1924–1928 г. е административен секретар, а по-късно и драматург на Народния театър. От тези години е дружбата му с Йордан Йовков, Георги Райчев, Рачо Стоянов. През 1934 г. в „Златорог“ излиза цикълът му „При морето“. Той е свързан с пребиваването на поета във Варна като преподавател по френски език в Търговската академия от 1932 до 1934 г.

Лилиев е описан в спомените на съвременниците си като много скромен и изключително стеснителен човек. „Известен е със своята несръчност; често се спъва. Не знае къде да държи ръцете си. Постоянно чупи нещо. Винаги носи резервни пари, за да може да заплати счупено стъкло на трамвай или витрина. Не обича природата и чистия въздух; разхожда се само рано сутрин, когато няма хора по улиците. Пристрастен е към атмосферата на кафенетата. „Скромността и самокритичността му граничат с мания. Той не ходи на гости, на тържества, на банкети, на места, където се събират много хора. Смущава се от присъствието на жени. „Лилиев е добросърдечен, любезен и учтив. Много чистоплътен. Пълен вегетарианец“.

Като административен секретар и драматург на Народния театър е смятан от колегите си за най-подходящия човек, на когото могат да поверят сърдечните си тайни, грижи и радости. Приеман е като личен изповедник на целия театър.

Драматург в Народния театър

Лилиев оставя трайни следи в българската театрална култура като драматург в Народния театър в София (1934–1960). Той следва традициите, положени от П. П. Славейков и П. К. Яворов и привлича най-добрите български писатели и преводачи. Превежда огромна част от европейската класическа и съвременна драма: У. Шекспир („Сън в лятна нощ“, „Ромео и Жулиета“, „Крал Лир“), Пиер Корней („Сид“), М. Метерлинк („Чудото на Св. Антоний“), Хуго фон Хофманстал („Електра“), В. Юго („Ернани“), Ал. Толстой („Цар Феодор“), Х. Ибсен („Малкият Ейолф“) и др. Затова името му е свързано с разцвета на българския театър през 30-те и 40-те години.

Поетичният свят на Лилиев

Поезията на Лилиев вълнува и впечатлява със своята изтънченост, красотата на изказа, мелодичност и благозвучие. В стиховете си поетът рисува един по-различен, по-хубав свят, устремен към доброто и духовното, но ясно проличават и страданията на самотника.

Аз съм отхвърлен, забравен, оставен.
Самотата носи терзание, тласка духа към горчив размисъл. Николай Лилиев приема страданието като път към просветлението и възкресението на човешкия дух. Усещането за изоставеност и за липса на човешка близост се разгръща особено силно чрез темата за чуждостта на света:

*Във тоя век на хищно изстребление
О, господи, нима съм аз за там?*

Драматичен тембър на поезията на Лилиев придава усещането на лирическият Аз за своята различност. Чужд на битието на порочните страсти, той търси идеала извън пространството на ежедневието. И го намира в образа на абстрактната красота. Тя възплъщава идеята за вечната непорочност „живее в незначителни, далечни страни“ и е назована Ничия Никога. Недокосната и безстрастна, идеалната жена е безплътна видение на извисения дух. Нейният образ е свързан с чистотата, която е вградена в поетическия свят на Лилиев.

Чистата душа е трепетна и свободна, макар и много често страдаща. Цветовата символика на бялото и сребърното говори за нейните ефирни

преживявания:

*Светло утро, ти
прокуди
всяка пара и мъгла –
пеперуди, пеперуди,
тънки сребърни
крила.*

В пеещите стихове на Лилиев чрез символите пеперуда, птица, лебед, крило се изповядват най-съкровените му преживявания. Миниатюрите

„Тихият пролетен дъжд“, „Съмна в сънните градини“, „Знам сърдечен свиден кът“ са израз

на жажда за покой, радост и красота. В тях доминират слънчевото настроение и меланхоличното съзерцание. Всеки мотив от природния пейзаж тук е символ на огледалния свят на една нежна и чувствителна душа.

Лирическият човек на Лилиев е страдалец в градското пространство на отчуждението и самотата. Той носи „тихата тъга на града“, сам и загубен е в огромния град и това безсмислено лутане без посока и цел е с ореол от „болни светлини“. В тази обител на скръбта той вижда „брат у всеки непознат“, готов е да бъде страж на „душите загубени от труда в часа на изпитания последни“, иска да се слее с тълпата, за да ѝ служи.

Душата на героя е изпълнена с любов не само към хората. В нея звъни вълнението на едно чисто родолюбиво чувство. Самотната, заобиколена от врагове и изтерзана в ужасите на войната родина е олтар, пред който е положена най-висшата жертва:

*И възроден, аз може би последен
поднасям своя чист и беден дар:
едно сърце, което слагам бледен
пред твоя свят и непознат олтар.*

„Към родината“

Родолюбивите вълнения на поета са възплътени и в поемата „Родина“. За него тя е завет и спомен, тя е видение, тя е и самотната „бащина къща“, обгърната със „сухата лоза“ на изчезналите радости на младостта:

*И ето ме, изпълнен пак с любов,
и ето ме, Родино, пак готов
чело да сложа в твоето подножие,*

Портрет на Николай Лилиев, художник – Дечко Узунов

*да те посрещна като спомен скъп
и да приема твойта свята скръб
като награда, като милост божия.*

Лилиев оставя светла диря в българската литература, той е „нежният лирик в нашата поезия, скромен и мъдър като вечността“.

Твърде фин творец, който не приема тогавашната българска действителност, той създава свой собствен свят. И заявява:

„Цялото човечество, от неукия и непросветения ум до най-извисения, чувства понякога нужда да се издигне над действителността и да заживее в друг свят – света на поезията“.

В този вълшебно-призрачен свят неговата „душа е блян“. И затова може би за поколенията той остава най-интересният и най-загадъчният от българските символисти, но и най-трудно разбираемият. „По своята ангелска чистота, божествено благородна линия на чувството Лилиев няма подобен на себе си в нашата поезия. Пред образа на неговата безсмъртна любов, в храма на девствените му слова човек може да повярва най-сетне във вълшебството на изкуството – да ни отнася в света на чудесата. Чувстваш, че трябва да извършиш някакъв аскетичен подвиг, да пречистиш душата си и тогава да заговориш за Лилиевата поезия. Тъй всичко у нея е музика, чистота, светлина!“ (Иван Мешеков)

Снежана Таскова